

PhDr. Viera Gašparíková, DrSc. sa dožila významného životného jubilea

Hana Hlôšková (Bratislava)

Významná slovenská folkloristka, Viera Gašparíková, spojila celý svoj odborný život s tradičnou ľudovou slovesnosťou. Koncom mája sa s ňou pri príležitosti jej 90. narodenín jej kolegyne a kolegovia stretli na pracovnom seminári a na spoločenskom posedení. Jubilantka sa dožila jubilea v plnej duševnej sviežosti, a tak ani veľmi neprekvapila prítomných, keď predniesla odborný referát. Aká bola púť jubilantky za poznávaním ľudovej prózy – jej tém, žánrov, nositeľov a života?

Viera Gašparíková sa narodila 15. 4. 1928 v Martine v učiteľskej rodine s tromi deťmi. Po maturite na gymnáziu sa zapísala na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského (v tom čase Slovenská univerzita) v Bratislave, kde študovala slovenský jazyk a literatúru, francúzsky jazyk a literatúru a národopis, ktorý sa vtedy prednášal v rámci Katedry histórie a archeológie.

Jej záujem o literatúru a národopis sa začal formovať už počas gymnaziálneho štúdia v Martine najmä pôsobením v Samovzdelávacom krúžku a pod vplyvom profesorov, z ktorých niektorí začali pôsobiť čoskoro na bratislavskej univerzite (R. Bednárík, R. Brtáň). Vysokoškolské štúdiá ukončila v roku 1952 doktorátom filozofie (PhDr.). Hoci už počas štúdia pracovala ako asistentka na katedre národopisu, nebolo jej dopriate tam aj naďalej pôsobiť. V rokoch 1953–1956 pracovala ako redaktorka v časopise *Život* a ako šéfredaktorka časopisu *Výtvarný život*.

Po nástupe do Národopisného ústavu SAV v roku 1956 bola vyslaná na aspirantské štúdium na Katedru etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe, aby sa po jeho ukončení venovala problematike ľudovej prózy. Hodnosť kandidáta vied (CSc.) získala v roku 1960 na základe práce *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu*. V polovici šesťdesiatych rokov ju vedenie Národopisného ústavu SAV poverilo spracovať vedecko-porovnávacie komentáre k edícii *Slovenské ľudové rozprávky*, avšak vtedajšia klíma nebola priaznivo naklonená klasickým spracovaniam – edícia, kompletne pripravená do tlače, bola uložená do archívu Slovenskej akadémie vied. Preto sa V. Gašparíková venovala riešeniu iných, v tom čase aktuálnych tém slovenskej folkloristiky. Vo svojej terénnej a teoretickej práci sa venovala niekoľkým ústredným témam. Predovšetkým je to štúdium tematiky odboja v prozaickom folklóre na Slovensku, zbieranie a štúdium slovenskej ľudovej prózy, intenzívne spojené so systematickou porovnávacou a katalogizačnou prácou a v širšom medzinárodnom, predovšetkým však slovanskom kontexte. Venovala sa problematike ľudovej prózy v jej širokých súvislostiach textologických, žánrových či klasifikačných a syntetizujúc svoje poznatky z početných

terénnych výskumov dospievala ku komparatívnym záverom v širších interregionálnych a medzietnických súvislostiach.

V. Gašparíková poznanie problematiky sociálnej revolty v 18. storočí rozšírila poznatkami o historicky ďalšej etape – o súmraku zbojníctva na Slovensku v 19. storočí. Jeho obrazu v prozaickom folklóre sa venovala v prácach *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu* (1964), *Zbojník Mišo Vdovčík* (1966), *Zbojnícki dar* (1976), *Povesti o zbojníkoch zo slovenských a poľských Tatier* (1979). Antológia *Jánošík*, ktorá vyšla v roku 1988, je komplexným obrazom zbojníckej tradície v národných kultúrach Čechov a Slovákov. V rámci širšieho porovnávacieho štúdia V. Gašparíková metodologicky, organizačne i editorsky prispela v medzinárodnej spolupráci k vydaniu medzinárodnej syntézy o folklórnych tradíciách v Karpatoch, ktorá vyšla v rusko-anglickej verzii pod názvom *Heroes or Bandits? – Geroj ili zbojnik?* (2002).

Logickým nadviazaním na výsledky štúdia ľudových odbojových tradícií bol i výskum folklórneho stvárnenia udalostí Slovenského národného povstania a početné štúdie o obraze hrdinu protifašistického odboja, o vzťahu historickej skutočnosti a jej folklórnej interpretácie.

Početné štúdie venovala poetike jednotlivých prozaických žánrov, dejinám folkloristiky, pričom svoje poznatky syntetizovala v publikácii *Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie* (1986), vydané v roku 1988 aj v zahraničí v maďarskom jazyku.

Špecifické povahové vlastnosti ju predurčili na jedno z klasických odvetví folkloristiky – na klasifikáciu a katalogizáciu ľudovej prózy. Výsledkom je *Katalóg slovenskej ľudovej prózy I–II* (1991–1992).

O dôvernej znalosti celého spektra žánrov tradičnej prózy svedčia aj monografie jednotlivých žánrov – publikačne sprístupnila humoristické rozprávania v publikácii *Ostrovtipné príbehy a veľké cigánstva a žarty* (1980), čarovné rozprávky *Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas I–II* (1984–1985). Viera Gašparíková dlhodobou prácou nad textovým spracovaním, vedecko-porovnávacími komentármi a štúdiou zhodnotila v edícii *Slovenské ľudové rozprávky I–III* (1993, 2001, 2004) rozprávačský fond, ktorý v rámci terénnych výskumov zaznamenali v medzivojnovom období študenti Slovanského seminára pod vedením prof. F. Wollmana. Takto zameraná je aj publikácia *Slowakische Volksmärchen*, ktorá vyšla v Nemecku v roku 2000.

Vo svojej komparatívne zameranej práci sa sústredila predovšetkým na medzislovenské vzťahy v knihe *Spievajúca lipka. Rozprávky západných Slovanov* (1972) a svoje poznatky prezentovala od roku 1963 vo viacerých štúdiách a referátoch na Medzinárodných zjazdoch slavistov (Sofia, Praha, Varšava, Záhreb, Kyjev, Bratislava, Krakov, Lubľana). V roku 1989 bola jednou z iniciátoriek vzniku a aktívnou členkou redakčného kolektívu Medzinárodného informačného bulletinu Slavistická folkloristika, ktorý je informačným fórom Komisie slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov.

V. Gašparíková takmer pol storočia pracovala v Národopisnom ústave SAV (dnes Ústav etnológie SAV), a to od roku 1956–1993 ako určitý čas vedúca oddelenia duchovnej kultúry, vedúca vedecká pracovníčka, redaktorka časopisu Slovenský národopis, edičná referentka a i. Na poli slavistického štúdia sa angažovala ako podpredsedníčka Slovenského komitátu slavistov, ešte stále ako členka výboru. Je členkou domácich a medzinárodných

vedeckých spoločností (Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, International Society for Folk Narrative Research, Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore). Z mnohých ocenen , ktorým bol vyzdvihnut  jej kultúrny, vedeck  a organiza n  prínos, uvedme  estn  plaketu Medzinárodného komit tu slavistov v Kyjeve,  estn  diplom za prácu v slavistickom bádaní v Lublani a v roku 1988 Slovensk  akadémia vied jej udelila zlat  plaketu Ludovíta  t ra za zasluchy v spoločenských vedách. Naposledy jej Medzin rodn  jury pre rozprávky v októbri 2008 udelila najvyššie ocenenie Európsku cenu za rozprávky (Europäische M rchenpreis) v nemeckom Volkachu za prítomnosti najv znamnej ch bádateľov rozprávok z celého sveta.

Aj v období po odchode do dôchodku V. Gašparíková aktivne pracovala na viacerých odborných problémoch, venovala sa doktorandk m, oponovala doktorandsk  práce a k problematike tradičnej prózy vystupovala v médiách.

V budúcom roku uplynie už tridsať rokov odvtedy, ako na moravskej strane v zast pen  O. Sirov tkom (Brno) a na slovenskej strane v zast pen  V. Gašpar kovou (Bratislava) vznikla iniciatíva vydávať medzin rodn  informa n  bulletin, ktor  by reflektoval dianie v slavisticky zameranej folkloristike. Bulletin vychádza pravidelne k času konania medzinárodných zjazdov slavistov, tiež však ako občasník v období medzi jednotlivými zjazdmi. Aj k 16. Medzinárodnému zjazdu slavistov, ktor  sa konal v Belehrade v Srbsku v dňoch 20. – 27. 8. 2018, redakcia medzinárodného bulletinu Slavistick  folkloristika vydala číslo, ktor  reflektuje prácu a výsledky slavisticky orientovaného bádania vo folkloristike v širšom stredoeurópskom rámci. Belehrad bol určite vynikajúcim hostiteľom odborného i kolegi lného stretnutia slavistov z celého sveta. Účastníci – folkloristi iste prijali v Medzinárodnej komisii slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov do budúceho obdobia plány, nadvia uc a rozvin c ciele, ktoré do vienka Medzinárodnému informačnému bulletinu Slavistick  folkloristika vp sali jeho zakladatelia. Bol by to zmyslupn  kolegiálny dar V. Gašpar kovej k jej životnému jubileu!

doc. PhDr. Hana Hlôšková, CSc.

Katedra etnológie a muzeológie

Filozofick  fakulta, Univerzita Komenského

Gondova 2, 814 99 Bratislava, Slovensko

anna.hloskova@uniba.sk

